

TALLER AVALUACIÓ RECERCA HUMANITATS I CIÈNCIES SOCIALS 2010

L'avaluació de la recerca en Humanitats i Ciències Socials

Reflexió en veu alta de com hauria de ser l'avaluació: problemes, paper dels llibres o articles, àrees de coneixements, qualitat de la investigació versus difusió, determinació d'una publicació en el llistat de referència, diferents figures i diferents acreditacions, potencial del grup de recerca, investigació i transferència.

La qualitat del coneixement en Publicitat i Relacions públiques

Els conceptes associats al reconeixement de la recerca estan orientats a l'assoliment d'un nivell d'excel·lència equiparat a una qualitat idealitzada. Respecte el concepte de qualitat que ens ocupa, podem convenir que es construeix a partir d'una sèrie de criteris i no és, en sí mateix, un valor absolut. És un valor relatiu i que té, al nostre entendre, greus indicis de claredat i precisió. De igual manera, l'acreditació és un valor personal, un valor individual atribuït a un acadèmic o a un grup de recerca en funció de la seva qualitat investigadora. És aquí on radica un dels principals conflictes: qui determina, el què es determina com indicis de qualitat de la recerca?, quan es fa aquest procés?, a través de quins indicis i per a què?

En primer lloc, cal preguntar-se si els indicis de la recerca aporten suficient confiança per a l'avaluació? Es a dir, hi ha la possibilitat d'existència de l'error de no acreditar a qui realment ho mereixi i per contra, acreditar a qui no s'ho mereixi? Efectivament, el risc d'aquest error, el creiem alt.

L'error greu no està en acreditar a qui no hauria d'estar-ho sinó en no acreditar a qui, efectivament, hauria d'estar-ho.

Sembla que el sistema actual porti a la recerca a realitzar una tasca que el que busca no és el coneixement en ciències humanes y socials, en comunicació i molt específicament en publicitat i relacions públiques sinó el que interessa és publicar. I publicar, no de manera genèrica, sinó en específiques publicacions, el que converteix el sistema en dependent de criteris externs als sistema propi de la recerca. Aquesta variable converteix els indicis de la qualitat de la recerca en molt discrecionals.

Mínims per l'acreditació

En realitat, en parlar de mínims s'introdueix una certa trampa en el procés d'acreditació. La determinació de la qualitat d'un sistema, d'un indicatiu, en definitiva de qualsevol cosa, ve determinada per l'assoliment mínim, mai màxim d'un determinat nivell. En aquesta qüestió no trobem cap mena de dificultat. On està la dificultat és en l'aplicació dels criteris. En fer servir uns criteris, ja no tan sols s'estableixen arbitràriament sinó que es jutgen també, arbitràriament. En aquest sentit és reconegut que les comissions avaluadores utilitzen criteris no prou transparents i més quant a banda del criteri, s'estableixen valors d'aquest. Es a dir, pots complir el criteri però pot ser considerat com a molt o poc assolit, a partir d'un altre criteri poc clar.

Costaria molt establir un sistema d'**acreditació automàtic** que no depengués dels criteris personals dels membres de comissions i que l'acadèmic avaluat pogués saber a priori si compleix o no els criteris? Això no resolt el tema d'identificar adequats criteris

però sí, el de l'ambigüitat de l'aplicació dels criteris dels membres de les comissions. El que treuria pes a l'entramat burocratitzat que representa el procés d'acreditació.

Podem convenir també que l'objectiu fonamental és incrementar el valor de la recerca a Catalunya. Creiem que del que es tractaria hauria de tenir una adequada imatge dels recursos i de l'orientació de la recerca. Per tant, s'hauria de convertir en una eina de gestió de les polítiques universitàries. Ans al contrari, es converteix en una eina política que fa que aquells que assoleixen el nivell, cada cop tenen més possibilitats de seguir millorant i, indubtablement, pujant el seu nivell individual segons els criteris establerts però no incrementant el nivell global. Volem remarcar amb això, que el nivell de qualitat d'un sistema, es situa sempre en el nivell més baix obtingut pels components del sistema de recerca, no en el nivell més alt. Si les polítiques són altament restrictives, de manera que l'error de denegar l'acreditació a investigadors que tindrien el nivell hi és, el que fem és no incrementar ni incentivar la millora del nivell de qualitat de la recerca, globalment. No es veu l'acreditació com a una urgència de nació sinó com una qüestió personal i individual de cadascú.

Per què fer un sistema tan poc transparent? És transparent fins a l'aplicació dels criteris dels membres de les comissions que com a valoració tècnica qualificada poden determinar el que considerin. La dependència d'això pot fer que un mateix índex sigui valorat de manera diferent per diferents comissions, en diferents moments. Per tant, trobem que els criteris de qualitat es converteixen en una qüestió externa a la qualitat intrínseca de la recerca. Apostem per aplicar uns criteris de manera automàtics.

En Humanitats i Ciències Socials, en Comunicació, en Publicitat i Relacions Públiques

El cas de Publicitat i de les Relacions Públiques és, si més no curiós. A Espanya i als països de parla hispànica, l'àmbit està molt vinculat al de la Comunicació. Però no així en altres zones. Si més no, podríem situar fàcilment l'àmbit de la PiRP en Psicologia, podria estar en Economia, en Mercadotècnia, fins i tot en Art. Així està vinculat en altres indrets. Però en el nostre país la vinculació i dependència es fa a Periodisme i a Comunicació Audiovisual. Efectivament, els criteris són els de les Humanitats i Ciències Socials, però aquests han d'incorporar els de Comunicació; però aquests han d'incorporar també, els de Publicitat i Relacions Públiques. Ja en considerar la Comunicació podem trobar diferències: quina perspectiva adoptar en una recerca realitzada amb finalitats periodístiques? O com valorar una recerca realitzada amb finalitats de publicitat, o de relacions públiques? Evidentment, la discrecionalitat de l'àrea de coneixement (constructe administratiu, que no científic) fa difícil pensar en trobar criteris harmoniosos que permetin la inclusió dels interessos de recerca en l'àmbit específic. D'altra banda, es converteix la recerca en piRP en una derivada de la de periodisme i de comunicació, en definitiva la seva consideració des de Comunicació. Aquest fenomen, a banda de no ser precís, introdueix un biaix de minorització de l'àmbit de la recerca en Publicitat i Relacions Públiques, i fins i tot de la consideració d'aquesta disciplina com a tal, que no permet el seu desenvolupament. Però ja hem apuntat que pot ser considerat des d'unes altres perspectives. Què fer?

La recerca en Pirp

Com podem veure en la següent taula, la recerca en Publicitat i Relacions Públiques tan sols arriba a un 8% en una de les revistes referents dins de l'àmbit. La Publicitat i les Relacions Públiques han de trobar encara el seu camí i potenciar revistes pròpies. S'hauria de produir un procés similar al que es va produir als Estats Units, on els articles de Publicitat van passar de publicar-se al *Journal of Consumer Research* al *Journal of Advertising* i altres que van arribar posteriorment com *Journal of Advertising Research*.

Articles publicats a Zer segons la disciplina (1996-2005)

Àmbit	Articles 1996-2005	Articles 2001-2005	Articles 1996-2000
CAV	42,27% (93)	51,40% (55)	33,63% (38)
Periodisme	40,91% (90)	32,71% (35)	48,67% (55)
Teories de la comunicació	5,45% (12)	0,93% (1)	9,73% (11)
RRPP	5,91% (13)	9,35% (10)	2,65% (3)
Publicitat	5,45% (12)	5,61% (6)	5,31% (6)
Total general	100,00% (220)	100,00% (107)	100,00% (113)

Font: Roca & Pueyo (2010). Recerca pendent de revisió.

L'**acreditació automàtica**, de la qual parlàvem anteriorment, hauria de basar-se principalment en les revistes acadèmiques, ja que són l'únic tipus de publicació que es basa en una avaluació a cegues. Però, com són els articles de les revistes de comunicació espanyola? En un recerca que està portant a terme el Grup de Recerca en Publicitat i Relacions Públiques (GRP), els articles teòrics són al voltant d'un 50%.

Considerem que per tenir un bon sistema d'acreditació hauríem, en primer lloc, de transformar les revistes per tal que fossin realment d'investigació i no d'investigació i assaig. A més, caldria potenciar les revistes d'orientació específica i científica de l'àmbit. A Espanya, les dues revistes relacionades, específicament, amb la Publicitat i les Relacions Públiques, *Qüestions Publicitaries* y *Pensar la Publicidad*, s'haurien de fusionar per tal de ser un referent entre les revistes en llengua espanyola.

Qüestions pendents

A continuació exposem una sèrie d'apartats que considerem posats sobre la taula però no resolts:

1. Els índex bibliomètrics, són quantitius no qualitius.
2. No hi ha consens ni homogeneïtat en els criteris d'acreditació. La qualitat d'un article no ha d'avaluar-se només pel seu impacte o pel prestigi de la revista.

3. El factor d'impacte no ha estat reflexionat suficientment. Pot estar influenciat per les modes de publicar en determinades publicacions, per el recolzament econòmic que tinguin, etc.
4. Un article pot estar molt o poc citat per diverses raons. I cal considerar que la qualitat de l'article no té relació directe amb el nombre de citacions. Una àrea poc desenvolupada com la Publicitat i les Relacions Públiques té poques probabilitats de tenir moltes citacions.
5. Els revisors de les publicacions no son ni tan independents, ni objectius com es podria suposar.
6. Manquen ajuts de traducció i revisió als investigadors per tenir presència internacional.

Propostes concretes

A continuació relacionem els aspectes que creiem ajudarien a valorar la qualitat de la recerca, no la quantitat:

1. La recerca ha d'aportar resultats sorprenents que tinguin sentit en l'àmbit específic.
2. Els resultats han de ser constatables a nivell teòric i pràctic.
3. Les idees presentades son noves, interessants i plantegen nous enfocaments als problemes.
4. La interpretació dels resultats és inequívoca.
5. La recerca té validesa interna donat que es fa servir un disseny i metodologia científica adequada.
6. Es presenta investigacions amb paradigmes nous especialment enginyosos.
7. La recerca té suficient validesa externa donat que els resultats i la teoria són presentats són generalitzables.
8. En les investigacions s'especifica el mètode i el procediment per a què altres investigadors puguin replicar-les.
9. Els resultats teòrics i pràctics tenen un alt grau d'implementació.
10. S'especifica de manera clara el tipus d'estudi es realitza.
11. Es realitza una adequada formulació i interpretació de les hipòtesis.
12. Els instruments d'estudi utilitzats tenen garantida la qualitat científica.
13. Establir un índex de cada article, de cada revista amb caràcter anual.
14. Els editors de les revistes haurien de tenir més pes en la publicació, i adoptar el *desk rejection* o rebuig de l'editor en el món anglosaxó. Així, el articles d'assaig deixarien de tenir presència científica.

david roca correa

daniel tena parera

Universitat Autònoma de Barcelona